

ศักยภาพและความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของสินค้าหัตถกรรมและของที่ระลึก เมืองมรดกโลกหลวงพระบาง

A Potential and Preparedness in ASEAN Community of Handicrafts and Souvenirs in Luang Prabang World Heritage City

ธีระยุทธ เพ็งชัย¹, อภิรักษ์ อุ๋นโฮง¹, Thanousinh Kandee², Sengaloun Sounthaly²

¹ สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

64 ถนนทหาร อ.เมือง จ.อุดรธานี 41000 โทรศัพท์ 042-211040 teerayutta@yahoo.com

² มหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์ แขวงหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

บทคัดย่อ

การวิจัยศักยภาพและความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของสินค้าหัตถกรรมและของที่ระลึก เมืองมรดกโลกหลวงพระบาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพและความพร้อมของสินค้าหัตถกรรมและของที่ระลึกในเมืองมรดกโลกหลวงพระบางประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย หัตถกรรมปอสา หัตถกรรมจักสาน และหัตถกรรมกระดาษสา 2) ศึกษาวิเคราะห์ถึงศักยภาพและความพร้อมของสินค้าหัตถกรรมและของที่ระลึกเมืองมรดกโลกหลวงพระบางในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการสร้างงาน ด้านกระบวนการผลิต วัตถุดิบ ด้านภูมิปัญญา การสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการจัดจำหน่าย และด้านการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในเมืองหลวงพระบาง สปป.ลาว ประกอบด้วย หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านจานเหนือ หัตถกรรมกระดาษสาบ้านซางผ้อง หัตถกรรมเครื่องจักสานบ้านดอนแก้ว ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านกระบวนการสร้างงาน หัตถกรรมจะใช้แรงงานของคนในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ มีรูปแบบการสอนแบบรุ่นต่อรุ่นจากช่างฝีมือที่เป็นคนในครอบครัว เครือญาติ อาศัยทักษะและความชำนาญเป็นสำคัญ 2) ด้านกระบวนการผลิต และวัตถุดิบส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่ได้จากชุมชน เช่น ดิน ไม้ไผ่ เยื่อกระดาษจากเปลือกไม้ ยกเว้นวัสดุตกแต่งที่ต้องซื้อจากแหล่งภายนอกและในฤดูกาลท่องเที่ยวมีการซื้อวัตถุดิบจากแหล่งภายนอกเพิ่มเติม 3) ด้านภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ ทักษะและฝีมือเกิดจากการถ่ายทอดของบรรพชน ความสวยงามของลวดลายส่วนใหญ่เป็นลวดลายที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ 4) ด้านกระบวนการจัดจำหน่ายมีการจำหน่ายโดยการตั้งเป็นร้านค้าจำหน่ายภายในบ้านในเวลากลางวัน ส่วนช่วงเย็นทั้งหมดจะนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาดมีดหน้าหอพิพิธภัณฑสถานหลวงพระบาง 5)

ด้านการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนนั้นพบว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์หัตถกรรมมีความรู้และความเข้าใจในบริบทเรื่องโอกาสและภัยคุกคามน้อย และเห็นว่าการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะทำให้ขายผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้นเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น

คำสำคัญ: ศักยภาพและความพร้อม, ประชาคมอาเซียน, เมืองมรดกโลกหลวงพระบาง

Abstract

The purpose of the study about a potential and preparedness in ASEAN community of handicrafts and souvenirs in Luang Prabang world heritage city are 1) Learning a potential and preparedness in Laos consists of the pottery crafts, bamboo weaving crafts and mulberry paper crafts. 2) Analyzing about ability and readiness of handicrafts and souvenirs in Luang Prabang world heritage city to attend Asian Economic Community (ACE) in 5 factors, such as the process of employment creation, the process of manufacturing, raw materials, the indigenous knowledge, creation and development of products, the process of selling goods and the preparation to attend the ASEAN community by an intensive data collection and the in-depth interview in Luang Prabang, Laos which comprises the pottery crafts in Ban Jan Nheur, the mulberry paper crafts in Ban Zang Kong and the bamboo weaving crafts in Ban Dorn Kaew. The results of the study indicate that 1) The process of creating handicrafts requires the majority of local workers, and the instruction is taught from generation to the next in each family by using skills and experiences. 2) The process of manufacturing and raw materials; most

of the materials are from locality, such as soil, bamboo, paper pulp from wood, except decorative materials which have to be imported from the outside, and will more import in a high season. 3) The indigenous knowledge, creation and development of products; skills and craftsmanship are instructed from ancestors, and most of beauty and patterns in the product design are ancient and unique. 4) In the process of selling goods, each village is able to sell handicrafts in its central shop which is available in daytime. However, the handicrafts are sold in the TALADMUED market in front of the Luang Prabang Museum during the nighttime. 5) The preparation to attend the ASEAN community illustrates that all groups of craftsman are less educated about products development and market mechanism from the government; nevertheless, they believe that they will get more chance in selling product if Laos reaches the ASEAN community.

Keywords: Potential and Preparedness, ASEAN community, LuangPrabang world Heritage City

1. บทนำ

เมืองหลวงพระบางได้ต้อนรับผู้มาเยือนในฐานะเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของภูมิภาค จากการที่เป็นเมืองแห่งพุทธศาสนามีวัดวาอารามมากมาย มีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นมรดกตกทอดจากยุคอาณานิคมของฝรั่งเศส ประกอบกับศิลปวัฒนธรรมและวิถีผู้คนที่ยังไม่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยโลกาภิวัตน์มากนัก กลายเป็นเสน่ห์ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวจากทั่วสารทิศเข้ามาสู่นครล้านช้างแห่งนี้ เมืองหลวงพระบางขึ้นทะเบียนเป็นเมืองมรดกโลกเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ.1995 โดยเมืองหลวงพระบางผ่านเกณฑ์การประเมิน 3 ข้อ จากเกณฑ์ 6 ข้อ ขององค์การยูเนสโก คือ ข้อ 2. เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลยิ่ง ผลักดันให้เกิดการพัฒนาสืบต่อมาในด้านการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อนุสรณ์สถาน ประติมากรรม สวน และภูมิทัศน์ ตลอดจนการพัฒนาศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือการพัฒนาการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งได้เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือบนพื้นที่ใดๆ ของโลกซึ่งทรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ข้อ 4. เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของประเภทของสิ่งก่อสร้างอันเป็นตัวแทนของการพัฒนา ทางด้านวัฒนธรรม สังคม ศิลปกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม

ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ และข้อ 5. เป็นตัวอย่างอันโดดเด่นของวัฒนธรรมมนุษย์ ขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งสถาปัตยกรรม วิธีการก่อสร้าง หรือการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ซึ่งเสื่อมสลายได้ง่ายจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมตามกาลเวลา [1] “หลวงพระบางเป็นกรณีของความยั่งยืนแห่งวัฒนธรรมอันเก่าแก่ที่ยังไม่ถูกทำลายในปัจจุบัน เป็นความสำเร็จแห่งการหลอมรวมวัฒนธรรมประเพณี สถาปัตยกรรม โครงสร้างของชุมชน และอิทธิพลของอาณานิคมยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 19-20 ลักษณะเฉพาะของภูมิทัศน์ของเมืองหลวงพระบางบ่งบอกถึงการอนุรักษ์อย่างดีเยี่ยม แสดงออกถึงภาพวาดแห่งขั้นตอนสำคัญของการผสมผสานกันอย่างลงตัวของทั้งสองวัฒนธรรม” [2] หลวงพระบางได้รับการโหวตให้เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติเป็นอันดับที่ 1 ถึง 3 ปีติดต่อกัน [3] นอกจากนี้หลวงพระบางยังเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญแห่งหนึ่งในภูมิภาคอุษาคเนย์ เนื่องจากเป็นจุดเชื่อมโยงของเส้นทางคมนาคมและเป็นแหล่งผลิตสินค้าที่สำคัญ [4] ในภายหลังการขึ้นทะเบียนเป็นเมืองมรดกโลกในปี 2538 หลวงพระบางได้กลายเป็นเมืองเปิดในระบอบสาธารณรัฐ และเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก ด้วยบริบทของการเป็นเมืองเล็กๆ ท่ามกลางหุบเขาแต่มีมนเสน่ห์ของวิถีวัฒนธรรม ประเพณีที่ยังสืบทอดอยู่ทั้งรูปแบบสถาปัตยกรรมวิหารและที่อยู่อาศัยแบบล้านช้าง รวมถึงสถาปัตยกรรมโคโลเนียลสไตล์จากยุคอาณานิคมฝรั่งเศส วิถีวัฒนธรรมของการสร้างสรรค์งานหัตถกรรมของชาวหลวงพระบางนั้นมีการสืบทอดมาเป็นเวลาช้านานจากรุ่นสู่รุ่น จากการผลิตใช้อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันในครัวเรือน เมื่อก้าวเข้าสู่การเป็นเมืองมรดกโลก งานหัตถกรรมหลวงพระบางได้กลายเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในรูปแบบของการเป็นสินค้าที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว รูปแบบการผลิตจึงมีพัฒนาการไปสู่การผลิตเพื่อการค้าขายมากขึ้นเป็นลำดับ

ดังนั้นจึงเป็นโอกาสของสินค้าหัตถกรรมและของที่ระลึกจากชุมชนเมืองหลวงพระบางในการพัฒนาศักยภาพด้านการแข่งขันทั้งด้านคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล เพื่อสร้างความเชื่อถือต่อผู้บริโภค โดยผสมผสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญากับเทคโนโลยี นวัตกรรม และพัฒนารูปแบบการนำเสนอความโดดเด่น เรื่องราวของสินค้าให้เกิดการรับรู้ต่อผู้บริโภคเพื่อให้เกิดการสร้างคุณค่าในตัวเองจากผู้ผลิตที่ตอบสนองต่อความต้องการระดับท้องถิ่น ให้ยกระดับไปสู่ผู้ผลิตที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของ

ผู้บริโภคในระดับสากล และเพื่อสนับสนุนและเป็นช่องทางการเข้าถึงลูกค้าและเข้าสู่ตลาดอาเซียนหรือ AEC ในปี 2558 ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสำรวจศักยภาพของสินค้าหัตถกรรมของเมืองหลวงพระบางในการแข่งขันในประชาคมอาเซียน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการสร้างงาน ด้านกระบวนการผลิตและวัตถุดิบ ด้านภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการจัดจำหน่าย และด้านการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมของสินค้าหัตถกรรมและของที่ระลึกในเมืองมรดกโลกหลวงพระบางประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
- 2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงศักยภาพและความพร้อมของสินค้าหัตถกรรมและของที่ระลึกเมืองมรดกโลกหลวงพระบางในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทางเศรษฐกิจ (AEC) ในปี พ.ศ.2558

3. กรอบแนวคิดการวิจัยและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษางานหัตถกรรมและของที่ระลึกเมืองหลวงพระบางมุ่งศึกษาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างงาน การผลิตและวัตถุดิบ ภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการจัดจำหน่าย และเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

4. วิธีดำเนินงาน

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และใช้การสนทนากับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จากแหล่งผลิตสินค้าหัตถกรรมในเมืองหลวงพระบาง โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาแบบเจาะจง กลุ่มหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงในการผลิตสินค้าหัตถกรรมและสินค้าที่ระลึก ในเขตแหล่งมรดกโลกแขวงหลวงพระบาง โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทงานสินค้าหัตถกรรม ได้แก่

1. หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านงานเหนือ
2. หัตถกรรมจักสานบ้านดอนแก้ว
3. หัตถกรรมกระดาษสาบ้านช่างฆ้อง

4.2 เครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกชนิดมี

โครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยมีขอบเขตการสำรวจและบันทึกเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกในเมืองหลวงพระบาง โดยสำรวจจากแหล่งผลิตในด้านกระบวนการสร้างงาน ด้านกระบวนการผลิต วัตถุดิบ ด้านภูมิปัญญา การสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการจัดจำหน่าย และด้านการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลคณะผู้วิจัยได้ทำการติดต่อประสานงานกับนักวิจัยร่วมในมหาวิทยาลัยสุรนารีในการติดต่อประสานงานการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรมของที่ระลึกในเมืองหลวงพระบาง โดยคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่อสรุปประเด็นการวิจัยในด้านกระบวนการสร้างงาน ด้านกระบวนการผลิตและวัตถุดิบ ด้านภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการจัดจำหน่าย และด้านการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

5. ผลการศึกษา/การทดลอง

5.1 หัตถกรรมกระดาษสาบ้านช่างฆ้อง

ด้านกระบวนการสร้างงาน นางมะณีพอน มะณีปูน ผู้ประกอบการหัตถกรรมกระดาษสาบ้านช่างฆ้อง อายุ 42 ปี ได้สืบทอดกระบวนการผลิตกระดาษสาจากปอสาจากพ่ออายุ 92 ปี ซึ่งสืบทอดต่อกันมามากกว่า 3ชั่วอายุคน ตั้งแต่ปู่ตาทวด และอาศัยอยู่ที่บริเวณบ้านช่างฆ้องมาตั้งแต่อดีต โดยใช้ทักษะการผลิตปอสาเพื่อผลิตกระดาษสำหรับการบันทึกเอกสารตำราต่างๆ ทางด้านศาสนา ของพระ เณรในวัด ต่อมาจึงเริ่มผลิตซื้อขาย แลกเปลี่ยนเป็นอาชีพเสริม สำหรับแจกจ่ายและจำหน่ายภายในชุมชน จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้านงานหัตถกรรมจากปอสาในปัจจุบัน

ด้านกระบวนการผลิตและวัตถุดิบ วัตถุดิบที่ได้ในระยะแรกคือปอสาที่หาได้จากชุมชน ปัจจุบันปอสาได้มาจากการซื้อจากกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ที่อยู่ในแถบชนบท เป็นปอสาแห้งซื้อในราคา กิโลกรัมละ 3,500 – 6,000 กีบ และในปี 2013 ปอสาขึ้นราคาเป็นกิโลกรัมละ 6,000 – 8,000 กีบ การผลิตจะใช้วิธีการแบบดั้งเดิมโดยไม่ใช้เครื่องจักรและวัตถุดิบ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตเป็นหลักในช่วงแรกคือแผ่นกระดาษ หลังเมืองหลวงพระบางเป็นเมืองมรดกโลกได้กลายเป็นเมืองท่องเที่ยวจึงได้นำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น สมุด กรอบรูป โคมไฟ ภาพเขียน สีที่ใช้ในการผสมเป็นสีธรรมชาติเกือบทั้งหมดตามความนิยมและความต้องการของผู้ซื้อ และมีการผลิตปอสาไว้ให้นักท่องเที่ยวที่สนใจได้ศึกษาและทดลองทำด้วย

ด้านภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดส่งสมมาหลายชั่วอายุคน ผลิตโดยใช้แรงงานเป็นหลัก โดยอาศัยวัตถุดิบจากชุมชน ในมิติด้านวัฒนธรรมเป็นการ

ทำบุญคือการผลิตกระดาษถวายวัดเพื่อใช้บันทึกคัมภีร์ การศึกษาเล่าเรียนของพระ เณรภายในวัดและการประกอบพิธีทางศาสนา เช่นการทำตุง ธง ในพิธีกรรมทางศาสนาในวัด ก่อนจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กลุ่มชนเผ่าเอาไปห้อยยามีน และพัฒนามาเป็นอาชีพที่สร้างงานสร้างรายได้ในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 กระบวนการผลิตกระดาษจากปอสา โดยใช้ปอสาแห้งจากธรรมชาติ และใช้แรงงานคนเป็นหลัก

ด้านกระบวนการจัดจำหน่าย การจัดจำหน่ายในอดีตได้ส่งกระดาษและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปอสาไปจำหน่ายยังประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน แต่ปัจจุบันไม่มีการส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศแล้วเนื่องจากไม่มีผู้ประสานงานให้ ประกอบกับร้านจำหน่ายในปัจจุบันเป็นสถานที่จำหน่ายซึ่งรัฐให้การส่งเสริม โฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จึงมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสม่ำเสมอทำให้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ดี จึงจำหน่ายที่ร้านเพียงอย่างเดียวและจำหน่ายเงินสดเท่านั้น นอกจากนี้มีการส่งไปจำหน่ายที่แขวงอื่น เช่นที่นครหลวงเวียงจันทน์ มีรายได้ต่อเดือนประมาณไม่ต่ำกว่า 10,000,000 กีบ ทั้งนี้รัฐจัดเก็บภาษีประมาณปีละ 1,000,000 – 2,000,000 กีบ สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมได้แก่ สมุดบันทึก โคมไฟ ภาพวาด

ด้านการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทางผู้ผลิตเห็นว่าไม่เป็นอุปสรรคหรือมีภัยคุกคามด้านการจำหน่าย เนื่องจากเห็นว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่แล้ว การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน หรือ AEC จะทำให้มีผู้ซื้อเพิ่มขึ้น ประกอบกับกระดาษจากปอสาที่ผลิตอยู่ในปัจจุบันเป็นงานหัตถกรรมฝีมือ ซึ่งมีความแตกต่างจากสินค้าโรงงาน จึงทำให้มีเสน่ห์และเอกลักษณ์เฉพาะที่สร้างความโดดเด่นและแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ในอาเซียน

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากปอสา ภาพวาด โคมไฟ สมุดบันทึก

5.2 หัตถกรรมเครื่องจักสานบ้านดอนแก้ว

ด้านกระบวนการสร้างงาน ท่านสมริต ชัยสมัย นายบ้านดอนแก้ว กล่าวถึงการทำผลิตภัณฑ์ของบ้านดอนแก้ว ว่าในชุมชนมีการทำงานจักสานมาเป็นระยะเวลาช้านาน ในอดีตบ้านดอนแก้วเคยทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานส่งในราชสำนักหลวงพระบาง ปัจจุบันชุมชนบ้านดอนแก้วมี 68 ครอบครัว ประกอบการผลิตเครื่องจักสาน 60 ครอบครัว โดยทำเป็นอาชีพเสริมหลังการทำนาปี วัตถุประสงค์เป็นไม้ไผ่ที่มีในชุมชน ทำการสานผลิตภัณฑ์ของใช้ภายในครัวเรือน ต่อมาเมื่อมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นจึงได้มีการผลิตงานจักสานเพื่อการจำหน่ายอย่างจริงจังมากขึ้นเพื่อตอบสนองด้านการท่องเที่ยว ปัจจุบันรายได้จากการจำหน่ายเครื่องจักสานถือเป็นรายได้หลักของชุมชนมากกว่าการทำนา

ภาพที่ 3 ตะกร้าสานก่อนนำไปผลิตเป็น “ชาน้ำเกลี้ยง” หรือเครื่องลงรักเป็นภาชนะใส่ของ

ด้านกระบวนการผลิตและวัตถุดิบ ในบริเวณชุมชนดอนแก้วมีไม้ไผ่อยู่เป็นจำนวนมาก เป็นไม้ที่เกิดขึ้นมาเองจากธรรมชาติตามไร่สวนและริมแม่น้ำคาน สามารถนำมาใช้ได้อย่างไม่จำกัด อย่างไรก็ตามในบางฤดูกาลที่มีความต้องการงานจักสานมากก็จะซื้อไม้ไผ่จากชุมชนใกล้เคียงในราคา 10,000 กีบต่อลำ ชาวบ้านจะเลือกขนาดไม้ไผ่ที่มีขนาดเหมาะสมในการนำไปใช้ผลิตเครื่องจักสาน โดยไม้ไผ่ 1 ลำ สามารถนำมาผลิตกระดาษสำหรับนำไปทำเครื่องลงรักหรือที่ชาวหลวงพระบางเรียกว่า “ชาน้ำเกลี้ยง” ได้ประมาณ 20 ใบ กล่าวได้ว่าการทำผลิตภัณฑ์จักสานเป็นอาชีพหลังจากการทำนาปี แต่สามารถสร้างรายได้มากกว่าการทำนา จึงมีบางครอบครัวที่ได้ยึดเอาการจักสานเป็นอาชีพหลักแทนการทำนา

ด้านภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์

เด็กๆ ชาวชุมชนบ้านดอนแก้วอายุ 7-8 ปี ก็สามารถจักตอกและทำงานสานง่าย ได้ ดังนั้นการจักสานจึงเป็นเสมือนสิ่งที่มีติดตัวชาวบ้านดอนแก้วมาตั้งแต่เกิด คำกล่าวนี้ไม่ได้เกินเลยจากความเป็นจริง นอกจากการจักสานเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำมาหากินเป็นเครื่องมือใช้ไม่สอยแล้ว ชาวชุมชนบ้านดอนแก้วยังเคยผลิตเครื่องจักสานส่งไปให้ราชสำนักด้วย ปัจจุบันการผลิตเครื่องจักสานกลายเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้หลักให้ชาวบ้านดอนแก้ว ดังนั้นคุณค่าของงานจักสานต่อชุมชนบ้านดอนแก้วจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนจะนึกถึงเป็นอันดับแรกเสมอ

ภาพที่ 4 รูปแบบผลิตจักสานบ้านดอนแก้ว ตะกร้าและกระบอกลีไผ่รูปภาพเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยม

ด้านกระบวนการจัดจำหน่าย การจำหน่ายจะเป็นการขายส่งเป็นหลัก มีพ่อค้าแม่ค้าสั่งผลิตและชาวบ้านนำไปส่ง สินค้าที่ผลิตมากเป็นอันดับที่ 1 คือกระบอกลีไผ่สำหรับนำไปผลิตเครื่องลงรักซ์ โดยขายในราคาใบละ 20,000 กีบ แต่เมื่อนำไปผลิตเป็นเครื่องลงรักซ์จะมีราคาจำหน่ายสูงถึง 200 ดอลลาร์ สามารถผลิตได้ประมาณ 20-30 ใบ/คน/วัน นอกจากนี้สินค้าที่เป็นที่นิยมในปัจจุบันคือ “บั้งหรือกระบอกลีไผ่ลายเขียน” มีลักษณะเป็นกระบอกลีไผ่สานสำหรับใส่รูปภาพ ราคาขายส่ง 8,000 กีบ ราคาขายปลีก 30,000 กีบ นอกจากนี้ยังมีกระบอกลีไผ่ลายเขียน ตามแต่จะมีผู้สั่งผลิต ทั้งนี้รัฐจะไม่เรียกเก็บภาษีจากการทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เนื่องจากต้องการส่งเสริมการสร้างอาชีพและรายได้ในท้องถิ่นชุมชนเพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจน

ด้านการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ด้านการเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนนั้น ชาวบ้านดอนแก้วยังมีความเข้าใจเรื่องประชาคมอาเซียนน้อยและไม่สามารถให้ความเห็นในเรื่องนี้ได้เนื่องจากยังไม่รู้ว่ เมื่อเกิดประชาคมอาเซียนแล้วจะเป็นอย่างไร ทั้งนี้ชาวบ้านดอนแก้วคิดว่าผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานยังสามารถจำหน่ายได้ดีเนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีจำนวนมาก

5.3 หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านจานเหนือ

ด้านกระบวนการสร้างงาน ท่านห่มพัน พงสะวัต อายุ 56 ปี หัวหน้ากลุ่มหัตถกรรมปั้นดินเผาบ้านจานเหนือ ซึ่งเป็นผู้ประสานการปั้นเครื่องปั้นดินเผาอยู่กระทั่งปัจจุบัน ได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างงานเครื่องปั้นดินเผาว่า ชาวบ้านจานเหนือได้มีการสร้างงานเครื่องปั้นดินเผาหลายชั่วอายุคน เนื่องจากบ้านจานเหนือมีลักษณะพิเศษของดินพื้นบ้านที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการนำไปผลิตเครื่องปั้นดินเผา ช่วงประมาณปี 1990 ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะเป็นการปั้นครก แอ่ง (โถ่ง) หม้อ ของใช้ในครัวเรือน และไหขายส่งให้ชนชาวขมุ นำไปใช้ในการหมักเหล้า ราคาจำหน่ายใบละ 3 กีบ โดยใช้ทรายเป็นส่วนผสมกับดินในอัตรา 1 ต่อ 5 ส่วน ยกเว้นกระถางต้นไม้ ไคมไฟ จะไม่มีการผสมทราย รูปแบบการผลิตในปัจจุบันส่วนใหญ่ผลิตงานตามคำสั่งซื้อของเป็นหลัก ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการตกแต่งบ้านพัก อาศัย โรงแรม รีสอร์ท รูปแบบส่วนใหญ่ก็นำแบบมาจากประเทศเพื่อนบ้าน ปัจจุบันมีหน่วยงานทางรัฐเข้ามาส่งเสริมทางกลุ่มในการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนบทเรียนที่ด้านเกรียน จังหวัดนครราชสีมา ประเทศไทย ปัจจุบันมีชาวบ้านที่เป็นช่างปั้นอยู่ 8 คน

ด้านกระบวนการผลิตและวัตถุดิบ เครื่องปั้นดินเผาบ้านจานเหนือ ผลิตโดยใช้วัตถุดิบคือดินพื้นบ้านซึ่งสามารถหาได้จากแหล่งดินตามไร่นา สวนหลังบ้าน โดยการขุดเปิดหน้าดินประมาณ 1-1.5 เมตร ซึ่งดินที่คุณภาพดีที่สุดเป็นดินชั้นแรกจะมีสีแดงและสีจะค่อยๆ จางลงเมื่อขุดลึกลงไปเรื่อยๆ จนถึงดินที่ให้สีเหลืองเนื่องจากมีทรายผสมมากจึงหยุดและเปิดหน้าดินใหม่หลังจากขุดดินขึ้นมาแล้วต้องตากให้แห้ง เสร็จแล้วจึงนำไปเข้าเครื่องบดดินก่อนที่จะนำมาแช่น้ำทิ้งไว้ 1 คืน เพื่อนำมานวดดินให้เข้ากันก่อนนำไปปั้นขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่างๆ

ภาพที่ 5 รูปแบบการผลิตโดยใช้แรงงาน และแหล่งดินในชุมชน

ในส่วนกระบวนการเผาจะใช้เตาฟืนพื้นบ้านเป็นเตาหลุมขนาดใหญ่ เตาเผาให้ความร้อนประมาณ 800 – 1,000 องศาเซลเซียส ใช้เวลาในการเผาประมาณ 24 ชั่วโมง แล้วปล่อยให้เย็นประมาณ 2-3 วัน จึงเปิดเตา ซึ่งจะมีการเผาประมาณเดือนละ 5 ครั้ง หรืออาจมากกว่านั้นถ้ามีการสั่งผลิตในจำนวนที่มากขึ้น ซึ่งไม่

แน่นอน โดยในการเผาจะใช้ไม้พื้นจากโรงงานทำไม้ในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเศษไม้สัก ไม้ประดู่ การเผา 1 ครั้งใช้ไม้ในการเผาประมาณ 3 คิวหรือ 3 รถกระบะ โดยราคาเศษไม้ 1 รถกระบะ ชาวบ้านซื้อมาในราคา 300,000 กีบ (1,200 บาท) ดังนั้นในการเผาหนึ่งครั้งมีค่าใช้จ่ายในการเผาเฉพาะค่าฟืนประมาณ 1,200,000 กีบ (3,600 บาท)

ภาพที่ 6 ช่างปั้นจะใช้วิธีการสร้างลายลูกกลิ้งของตนเองเพื่อแบ่งบอกถึงช่างผู้ผลิตและช่วยเพิ่มความสวยงามของผลิตภัณฑ์

ด้านภูมิปัญญาและการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์

ภูมิปัญญาในการปั้นของชาวบ้านงานเหนือนั้นได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน ท่านทองพั่น จันทะสาน อายุ 53 ปี และนางคำ จันทะสาน อายุ 51 ปี ที่ยังประกอบอาชีพปั้นเครื่องดินเผา โดยเรียนรู้ทักษะการปั้นจากคนในชุมชนตั้งแต่ปี 1984 ในระยะนั้นรูปแบบเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เป็น ไห แอ่ง (โอง) ครก เพื่อเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน ไหใช้ในการหมักเหล้า แอ่งใช้สำหรับใส่น้ำ ครกและเครื่องถ้วยชามสำหรับใช้ในการประกอบอาหาร นอกจากนี้มีพ่อค้าจากแขวงอุดมไซมารับไปจำหน่ายด้วย ส่วนด้านลวดลายของเครื่องปั้นดินเผาก็ใช้ลูกกลิ้งที่ชาวบ้านผลิตและออกแบบเอง โดยจดจำมาจากลวดลายที่พบเห็น เช่นรูปแบบลวดลายจากผ้าทอนำมาประดิษฐ์เป็นลวดลายลูกกลิ้งเพื่อใช้ในการสร้างลวดลายบนเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งจะมีลวดลายเฉพาะของแต่ละคนเพื่อเป็นการแยกผลิตภัณฑ์ว่าเป็นของใคร เนื่องจากในการเผาแต่ละครั้งนั้นจะทำการเผารวมกัน ถ้าไม่มีการแยกผลิตภัณฑ์ด้วยลวดลายก็จะไม่สามารถแยกได้ว่าใครเป็นเจ้าของหรือผู้ผลิตผลงานชิ้นไหน บางรูปแบบอาจมีการฉลุลวดลายที่ได้รับมาจากลูกค้าซึ่งจะนำแบบมาจากประเทศเพื่อนบ้าน

ด้านกระบวนการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการจำหน่ายกลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านงานเหนือนจะจำหน่ายในรูปแบบของการขายส่งเป็นหลัก โดยจะมีร้านค้าภายในตลาดหลวงพระบางเป็นผู้ส่งผลิตจากแขวงอื่น เช่น เวียงจันทน์ มารับและนำไปจำหน่ายที่ตลาดหรือร้านค้า นอกจากนี้ยังมีการส่งผลิตจากเจ้าของโรงแรม รีสอร์ท ต้องการเครื่องปั้นดินเผาไปประดับตกแต่งทั้ง

ภายนอกและภายในอาคาร ซึ่งมีทั้งในเมืองหลวงพระบางและแขวงอื่น เช่น เวียงจันทน์ เชียงขวาง บ่อแก้ว หลวงน้ำทา อุดมไซ ทั้งนี้รูปแบบการจำหน่ายจะเป็นในลักษณะแยกกันจำหน่ายของใครของมัน ไม่ได้รวมกลุ่มกันขาย จะมีการรวมกลุ่มเฉพาะในขั้นตอนการเผาเท่านั้น เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการซื้อเชื้อเพลิงในการเผา ซึ่งก็คือฟืนที่ซื้อมาจากโรงงานทำไม้ในราคาคิวละ 300,000 กีบ 1 คิว เท่ากับ 1 รถกระบะ 1 คัน การเผา 1 ครั้งใช้ฟืน 3 คิว เท่ากับมีต้นทุนเฉพาะค่าฟืน 900,000 กีบ โดย 1 เตา จะจำหน่ายได้ประมาณ 3,000,000 กีบ ขึ้นอยู่กับชนิดและรูปแบบของชิ้นงาน บางเตาอาจจำหน่ายได้ถึง 4,000,000 กีบ

ด้านการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ด้านการเตรียมพร้อมและการรับรู้เพื่อสู่ประชาคมอาเซียน พบว่ากลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผายังไม่มีความรับรู้เรื่องประชาคมอาเซียนในปี 2558 เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัวและไม่มีผลกระทบในการผลิตและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เนื่องจากในปัจจุบันมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาตามคำสั่งซื้ออย่างสม่ำเสมอ แม้ในปริมาณที่ไม่มาก แต่ก็ยังสามารถใช้ในการประกอบเป็นอาชีพเสริมได้ และประการสำคัญในชุมชนไม่มีเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพ เพราะเห็นว่าสกปรกและใช้แรงงานเป็นหลักจึงนิยมทำอาชีพเสริมอื่นมากกว่า

6 สรุปและการอภิปรายผล

6.1 ผลิตภัณฑ์กระดาษสาบ้านช่างฆ้อง ศักยภาพด้านการผลิตที่สืบทอดมาหลายรุ่น มีกำลังด้านการผลิตกระดาษจากปอสาที่สามารถรองรับความต้องการได้เป็นจำนวนมาก มีเทคนิคด้านการผลิตกระดาษเป็นอย่างดี เข้าใจความต้องการของผู้ซื้อ ดังจะเห็นได้จากการใช้สีย้อมใยกระดาษจากวัสดุธรรมชาติแทนการใช้สารเคมี จึงสามารถสร้างจุดขายด้านความเป็นมิตรกับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ตลอดจนได้รับการส่งเสริมประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานในท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ในทางกลับกันการพึ่งพาวัตถุดิบจากภายนอกโดยการซื้อปอสาแห้งจากชนเผ่าภายนอก ซึ่งมีราคาสูงขึ้นทุกปีจะทำให้ต้นทุนสูงขึ้นด้วยเช่นกัน ด้านการผลิตงานที่ซ้ำกับผู้ผลิตรายอื่นและการนำรูปแบบจากประเทศเพื่อนบ้านมาใช้ผลิตแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปอสา ในอนาคตเมื่อเปิดประชาคมอาเซียนจะเป็นภัยคุกคามที่สำคัญเนื่องจากรูปแบบผลิตภัณฑ์มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงควรพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของตนเองเพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะที่มีความแตกต่างโดยการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมในแบบหลวงพระบางเอง เพื่อสร้างความแตกต่างจากสินค้าอื่นในอาเซียนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจอห์น ฮอว์กินส์ (John Howkins) [5] ในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างจากท้องตลาดโดยการประยุกต์ภูมิปัญญามาใช้สร้างสรรค์เพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างให้กับสินค้า และแนวคิดของมกร เขาวนัวณิษฐ์ [6] ที่กล่าวถึงการปรับตัวโดยการ

นำเอาวัฒนธรรมมาผสมผสานกับสินค้า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า ผ่านเรื่องราวเป็นส่วนที่สร้างความโดดเด่นและความแตกต่างทำให้ผู้ซื้อตัดสินใจซื้อสินค้าวัฒนธรรมที่แตกต่างของแต่ละชุมชน

6.2 ผลผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานบ้านดอนแก้ว ศักยภาพที่สำคัญคือทักษะฝีมือในการผลิตเครื่องจักสานได้หลากหลายรูปแบบ แหล่งวัตถุดิบที่มีในชุมชน ซึ่งถือต้นทุนที่ไม่ต้องซื้อ อย่างไรก็ตามการผลิตสินค้าจักสานส่วนใหญ่เป็นงานหยาบ ไม่ประณีตบรรจง เน้นการจำหน่ายด้านปริมาณเป็นสำคัญ ชนิดของผลิตภัณฑ์ไม่หลากหลาย ไม่มีผลิตภัณฑ์เฉพาะของชุมชนที่โดดเด่น การจำหน่ายโดยใช้การขายส่งเป็นหลักทำให้ได้ราคาจำหน่ายที่ไม่สูงมากนัก ดังนั้นการส่งเสริมและการพัฒนาด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นความจำเป็นอันดับต้นๆ ในการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน สอดคล้องกับแนวคิดด้านความสำคัญของการผลิตภัณฑ์ของวิชรินทร์ จรุงจิตสุนทร [7] การออกแบบผลิตภัณฑ์ทำให้เกิดความแตกต่างจากคู่แข่ง เป็นการสร้างเอกลักษณ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพิ่มคุณค่าให้สูงขึ้นเพื่อนำไปสู่การเพิ่มราคาสินค้าได้

6.3 หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านจานเหนือ ศักยภาพที่สำคัญคือแหล่งดินที่มีในชุมชนสามารถใช้ได้อีกหลายสิบปีและทักษะฝีมือที่สามารถผลิตงานเครื่องปั้นดินเผาได้ทุกรูปแบบ อุปสรรคที่สำคัญคือการผลิตงานตามแบบประเทศเพื่อนบ้านมากเกินไปจนไม่สามารถระบุเอกลักษณ์งานเครื่องปั้นดินเผาบ้านจานเหนือ แขวงหลวงพระบางได้ ดังจะเห็นได้จากลวดลายที่สร้างขึ้นใช้เพื่อการจำแนกว่าเป็นผลงานของช่างปั้นคนใด เมื่อถามถึงที่มาของลวดลายไม่สามารถระบุได้ จึงทำให้จำหน่ายในราคาที่ต่ำสูงมากนัก ในอนาคตเมื่อเปิดประชาคมอาเซียนอาจมีนายทุนจากประเทศในอาเซียนเข้ามาลงทุนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเชิงอุตสาหกรรม งานหัตถกรรมท้องถิ่นจะไม่สามารถดำรงรับทัน ดังนั้นความจำเป็นเร่งด่วนคือความพยายามสร้างผลงานเอกลักษณ์ขึ้นมาเพื่อสร้างการจดจำรับรู้ของผู้ซื้อโดยใช้การผลิตรูปแบบหัตถกรรมเป็นหลัก ผลิตผสมผสานกันระหว่างผลิตภัณฑ์แบบใหม่และรูปแบบดั้งเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเรือง สมประจบ [8] การพัฒนาด้านการผลิตงานหัตถกรรมที่ประสบผลสำเร็จในการเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมและมูลค่าเชิงพาณิชย์นั้น ต้องมาจากการบูรณาการระหว่างแนวความคิดและภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับแนวคิดใหม่ ทั้งด้านวัสดุ กระบวนการผลิตและด้านรูปแบบการผลิตเชิงพาณิชย์

6.4 ในภาพรวมศักยภาพและความพร้อมของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในเมืองหลวงพระบางในภาพรวมทั้ง 3 กลุ่มนั้นเห็นได้ว่า ศักยภาพที่สำคัญคือ เส้นของการเป็นงานฝีมือที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ทำให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งกระบวนการผลิตที่เน้นการใช้แรงงานฝีมือนั้นถือเป็นจุดแข็งที่ยังทำให้นักท่องเที่ยวยังถวิลหา และเริ่มมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาขึ้นเพื่อให้มีความร่วมสมัย ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อมากขึ้นแต่ยังคงเอกลักษณ์ของความ เป็นงานหัตถกรรมฝีมือเอาไว้ ดังจะเห็นในการวาดภาพลงใน

กระดาดสาจะเน้นรูปแบบเรื่องราวเอกลักษณ์ของหลวงพระบาง เช่น ภาพวัดเชียงทอง ภาพพระบาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชิต กลุมลา [9] ในการพัฒนาหัตถกรรมพื้นบ้านจักสานไม้ไผ่ ต้องคงเอกลักษณ์ของบรรพบุรุษและประยุกต์วัสดุ รูปแบบและประโยชน์ใช้สอยที่สะท้อนคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานวิจัยของ ปานฉัตร อินทร์คง [10] งานออกแบบที่ใช้แรงบันดาลใจจากการคำนึงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นท้องถิ่นเป็นคุณค่าที่โดดเด่นและสร้างจุดสนใจให้กับผู้บริโภคเป็นอย่างดี

7 ข้อเสนอแนะ

7.1 ควรสร้างเครือข่ายผู้ผลิตงานหัตถกรรมและของที่ระลึก ภายในหลวงพระบางมากกว่าการแข่งขันจำหน่าย ปัจจุบันอาจยังไม่เห็นภาพเด่นชัดในการจำหน่าย แต่เมื่อเปิดประชาคมอาเซียนสินค้าชนิดเดียวกันจากประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นสินค้าโรงงานทั้งขนาดกลางและขนาดใหญ่ซึ่งต้นทุนถูกกว่าจะเข้ามาแย่งพื้นที่จำหน่าย อาจเกิดการขายตัดราคากันเอง หรืออาจเป็นไปได้ที่จะมีการเลิกผลิตสินค้าหัตถกรรมบางอย่างแล้วหันไปซื้อสินค้าจากภายนอกเข้ามาจำหน่ายแทน

7.2 ในปัจจุบันเริ่มมีการซื้อวัตถุดิบจากแหล่งภายนอกมากขึ้น ซึ่งราคาจะสูงขึ้นทุกปี ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในด้านศักยภาพการแข่งขัน เนื่องจากจะทำให้ราคาจำหน่ายสูงขึ้นด้วย ในอนาคตอาจทำให้ศักยภาพการแข่งขันลดลง ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากรในการผลิตด้วย

7.3 ควรรักษาคุณค่าของงานหัตถกรรมแบบดั้งเดิมเอาไว้โดยอาจมีการประยุกต์รูปแบบใหม่บ้าง แต่ไม่ควรลอกเลียนแบบรูปแบบผลิตภัณฑ์จากที่อื่น เพราะจะทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ความเป็นหัตถกรรมท้องถิ่นไป เช่น รูปแบบของเครื่องปั้นดินเผา และไหมไฟประดับจากกระดาดสา ซึ่งมีรูปแบบไม่แตกต่างจากในแถบเชียงใหม่ประเทศไทย แต่ควรสร้างอัตลักษณ์เฉพาะของตนเองมากกว่าการลอกเลียนแบบจากภายนอก

8 กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สามารถดำเนินการสำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมอย่างดีของผู้วิจัยทุกคน ขอขอบพระคุณ ดร. วิบูล เป็นสุข คณบดีคณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่ช่วยจุดประกายในการศึกษาวิจัย และที่สำคัญคือ อาจารย์หนูสิน กันดี (Thanousinh Kandee) และ อาจารย์แสงอาลุน สุนทะลี (Sengaloun Sounthaly) จากมหาวิทยาลัยสุรนารี สป.ป.ลาว ในการติดต่อประสานงาน ทำหนังสือขออนุญาตในการศึกษาสำรวจ และการสัมภาษณ์ผู้ผลิต ตลอดจนการลงพื้นที่ศึกษาร่วมกันโดยมิได้

ย่อท้อ ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้แก่ผู้สนใจและโดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ สป.ลาว สำหรับการเตรียมพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน

9 เอกสารอ้างอิง

- [1] ราเชน อินทวงศ์, “ความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ ภายใต้บริบทเมืองมรดกโลกกับการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพภายในเขตอนุรักษ์เมืองหลวงพระบาง ช่วงปี 1998-2001”, ปรินญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2546.
- [2] ศุภชัย สิงห์บุญ, “หลวงพระบางเมืองมรดกโลก ราชธานีแห่งความทรงจำและพื้นที่พิธีกรรมในกระแสโลกาภิวัตน์”, สำนักพิมพ์สายธาร, กรุงเทพฯ, 2553.
- [3] Wanderlust Travel Awards, “WINNERS ANNOUNCED” [Online]. 2556 [30 มกราคม 2556], ที่มา: URL: <http://www.wanderlust.co.uk/magazine/awards/wanderlust-travel-awards/the-winners-2012> สมาคมไทย-ลาว เพื่อมิตรภาพ, “ฮักแพงแจ้งใจ 2”, ศูนย์ข้อมูลลาว มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่นการพิมพ์, 2554.
- [4] โยชิยุกิ มาซุฮารุ, “ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของราชอาณาจักรลาวล้านช้าง สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 14-17 จากรัฐภายในภาคพื้นทวีปไปสู่รัฐกึ่งเมืองท่า”, สำนักพิมพ์มติชน, กรุงเทพฯ, 2546

- [5] John Howkins, “THE CREATIVE ECONOMY : How People Make Money From Ideas”, (คุณากร วาณิชย์ วิรุฬห์,ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC), 2552
- [6] มกร เขาวนาวาณิชย์, “เครือข่ายสองหัว”, บริษัทเนชั่นมัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน), กรุงเทพฯ, 2551.
- [7] วชิรินทร์ จรุงจิตสุนทร, “หลักการและแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์”, ไอทีโซลส์พับลิคชิ่ง, กรุงเทพฯ, 2548.
- [8] บุญเรือง สมประจบ, “หัตถกรรมไม้แกะสลักภาคกลาง : การศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านการผลิตและการพัฒนาเชิงพาณิชย์”. ปรินญาดุขภูมิบัณฑิตสาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.
- [9] อนุชิต กุลมาลา, “การศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้านงานจักสานไม้ไผ่เพื่อเพิ่มมูลค่าเชิงพาณิชย์ในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง”. ปรินญาดุขภูมิบัณฑิตสาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2552.
- [10] ปานฉัตร อินทร์คง, “เครื่องประดับเงินเอกลักษณ์ล้านนา : การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์”. ปรินญาดุขภูมิบัณฑิตสาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.